

”בעל המחבר”

פורסם ב'עלים לתרופה', גליון רפו, תצא תשס"א

בגליונכם (רסג) הובאו דבריו של בעל 'נחל אשכול', הרב צבי-בנימין אויערבך במבוא לספר האשכול (עמוד VII, בהערה) שכתב: "המחברים החדשים מכנים עצמם בשם בעל מחבר. אם בעל נפש אתה תמצא שבעל המחבר איננו המחבר כמו שבעל השור איננו השור ובעל הבור איננו הבור. גם כותבין בעל תוקע, בעל קורא, אם כן איננו התוקע והקורא כי אם אדוניו". לדבריו, הביטוי "בעל המחבר, בעל קורא, בעל תוקע" ודומיהם - שגוי, כי בעל פירושו תמיד "בעל של".

באמתחתי כמאה מקורות משו"ת של גדולי הדורות, מהתשב"ץ (חלק א' סימן קלד), רמ"א (כתשובותיו סימן פח וסימן קלב; ובהגהותיו לשו"ע חו"מ סימן עב סעיף יח ומצוטט בלשון זה בש"ך), ועד לנודע ביהודה (מהדו"ק אבן העזר סימן לב, ועוד), רבי עקיבא איגר (סימן מט, ועוד), חתם סופר (חלק ו' ליקוטים סימן פו), המשתמשים במטבע לשון זה, "בעל מחברים" שכל אחד מהם בעל בעמיו (ויקרא כא, ד ותרגם אונקלוס רבא דעמיה וראה ספורנו), הרגלך בעל בלי שום סמיכות, ולא "בעל של".

ולא עוד, אלא "בעל" בסמיכות משמש לא רק במשמעות קנין ואדנות, אלא גם לציין תכונות נפשיות, עיסוקים, תפקידים וכדומה. ומקרא מלא הוא: גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית (משלי יח, ט). והרד"ק בשרשים שרש שחת אחרי שהביא כמה פסוקים בהם מופיע "משחית" בתור שם דבר, כותב: "ויתכן כמוהם אח הוא לבעל משחית או פירושו לאיש משחית" (שם כח, כד). כלומר, כמו שאיש משחית הוא אדם שתכונתו להשחית, כך "בעל" בסמיכות למשחית מייצג תכונה - אדם שתכונתו ומדתו הרעה להשחית. וכן פירשו המאירי ("משחית - שם דבר, וכמוהו: 'והודי נהפך עלי למשחית' (דניאל י, ח, ופירש"י להשחתה, וכ"פ אב"ע "שם או תואר") או הוא כמו לאיש משחית". וכן ביד אבשלום לבעל העקידה, וכן המכלול יופי ("שם, או כמו לאיש משחית"), וכן פירש הגר"א ("אח הוא לבעל משחית, דומה למשחית נפשו")¹.

1. וש"ב הרב אליעזר אסטרייכר הי"ו הוסיף: בעל משה ידו (דברים טו, ב וראה אבן עזרא שם).

באותה מידה, "בעל מגיה" מייצג עיסוק, אדם שמלאכתו הגהה, וא"כ בעל מחבר, מי שמלאכתו חיבור ספרים, ובעמ"ח ספר פלוני, הוא האדם שעסק במלאכת חיבור פלוני. וכן בעל תוקע ובעל קורא מי שתפקידם בכך.

וסבורני להצדיק ביטויים אלה. כי רצו להשתמש בלשון חז"ל, תוקע, קורא (ולא בעל התקיעה ובעל הקריאה), אבל שני אלו באים גם ביחיד, ולאו דוקא בשליח ציבור (התוקע על מנת להתלמד, הקורא את שמע), לכן הוסיפו "בעל" לומר שתפקידו בכך, והוא השליח ציבור, והוא לבד התוקע והקורא, אבל אומרים בעל תפילה ולא בעל מתפלל (על משקל בעל קורא ובעל תוקע), מלבד שאין לומר בעל בצמוד להתפעל, הרי כל הציבור מתפלל ולא רק שליחו ומי שתפקידו בכך, כן נ"ל.

הערת מערכת 'עלים לתרופה': לאור דברים ברורים ונכונים אלו (וכעין כ"ז הוסיף שוב וכתב לבאר הרב משה ליבוש באב"ד מב. פ. ועוד), אי לכך לא נראה לנו להוסיף ולדוש בענין זה, ועם כל הקוראים שטרחו, כתבו ושלחו מכתבים בענין זה, הסליחה.